

SLOVO MÁ PROFESOR ANTONÍN HOLÝ

Věnováno památce profesora Antonína Holého, zapáleného vědeckého *pracovníka* a velkého učitele.

Sestavil **PETR JANSÁ** (bývalý doktorand A. H.)

Kdo byl profesor Antonín Holý, jehož léky pomáhají milionům nemocným po celém světě? Jaké myšlenky a názory měl tento mimořádný člověk?

Tento článek uvádí původní výroky prof. RNDr. Antonína Holého, DrSc., dr.hc.mult. (A. H.), které jsou místy {komentovány} pro lepší pochopení souvislostí. Pro zájemce o detailní podstatu vědeckého přínosu A. H. doporučuji nahlédnout do jeho vlastní monografie (Antonín Holý: *Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik*; Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, 2004). Práce a zápal pána profesora si zasluhují největší obdiv a uznání. Pojdme tedy nahlédnout do nitra chápání a myšlení tohoto brilantního vědeckého *pracovníka*.

Vědec: „Kdepak, to slovo nemám rád, protože mi zní trochu zpupně. Raději mám výraz vědecký pracovník, tam zazní slovo práce, která je v té naší činnosti moc důležitá. Ani nemám rád slovo badatel. Já nebadám nad něčím, já na něčem pracuji.“
MF Dnes 4. února 2003.

„Já tihle práce nenechám, to si nemyslete. Dokud se mi nezačnou třást ruce, tak budu dělat, a doufám, že mě odsud vynesou nohama napřed.“
MF Dnes 10.3.2005.

„Vědecký pracovník nemá jenom vést, musí se snažit i táhnout. A aby mohl táhnout, musí vědět kam.“
MF DNES 4. 2. 2003.

„Mým živlem je laboratoř, nikoliv kancelář. Základem přírodních věd a docela jistě chemie je experiment – jediný způsob získání odpovědi na danou otázku či hypotézu.“
Antonín Holý: *Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik* (Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci) 2004.

„Chemie je experimentální věda. Mě experimentovat vždycky bavilo. Já mám rád věci v prstech, rád je dělám, rád je vidím, prostě jsem rád, když se něco děje.“
Rozhovor pro BBC, 19. února 2003.

„Mám tu pár doktorandů, kterým se věnuji, ale v laboratoři pracuji i nadále. Myslím si totiž, že ten, kdo sám ztratil kontakt s praktickou vědeckou prací, by neměl k takové práci vychovávat jiné. Jak by mohl jít příkladem?“
Zdravotnické noviny 4.8.2006.

„A byly doby, kdy bych dal všechny své úspěchy za to, kdybych uměl tolik řemesel jako můj tatínek. S tímhle si

vodovod ani auto nespravím.“
MF Dnes 4. února 2003.

Citovanost a scientometrie {a to patřil profesor Holý k našim nejcitovanějším vědcům}
„Myslím, že tato kritéria nejsou výstižná. Jsou dobrá tak pro úředníky nebo pro ty, kteří si chtějí dokazovat svou výjimečnost. Věda se opravdu nedá hodnotit kvantitativně.“
Antonín Holý: *Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik* (Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci) 2004.

„Přečetl jsem za život už dost prací, abych mohl prohlásit, že impaktové parametry časopisů nemívají nutně mnoho společného s úrovní prací v nich vycházejících. Někdy se člověk až diví, co všechno papír unese a recenzent propustí.“
Akademický bulletin září, 1999.

„Každý zákonům neodporující časopis má právo na existenci, má-li své přispěvatele a své čtenáře. I časopis vědecký. To, zda je má, se u vědeckých časopisů snadno zjistí z počtu předplatitelů, zvláště zahraničních. Takové kritérium je prosté a je zcela kompatibilní s kritériem "ztráta - zisk", pochopitelným každému.“
Akademický bulletin září, 1999.

„Patentová přihláška bez realizace přímé nebo prostřednictvím prodeje licence má pouze cenu papíru, na kterém je napsána.“
Antonín Holý: *Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik* (Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci) 2004.

A. Holý a jeho náhled na systém řízení, financování a hodnocení současné vědy, aneb jeho vlastními slovy „za komunistů se bávalo svobodněji“:

Cítil jste se tehdy (v minulém režimu) ve sféře vědy svobodněji než dnes?

„Do jisté míry ano. Dneska je to všechno o penězích a s tím je spojena spousta papírování. To je hrůza, to si vůbec nedovedete představit, do noci nonstop papírovat.“
Vademecum zdraví Jaro 2006.

„Nesnáším iracionalitu a byrokracii, a oběho se nám tu dostává vysokou měrou. Vadí mi arogance úředníků, vadí mi nekonečné psaní žádostí o granty, dlouhé hodiny papírování. Systém je u nás nastaven špatně. Mělo by se více důvěřovat osobnostem, které už něco dokázaly.“
Zdravotnické noviny 4.8.2006.

„V Praze zvířata nemáme, všechno se testuje v Belgii a v Americe. Tam se pokusy s HIV dělají na opicích. Zpočátku to byli šimpanzi, ale už je to zakázané, protože šim-

panz je zřejmě cennější než člověk. Naštěstí se dá využít i makak, opička méně vázící a méně vážená.“
MF Dnes 10.3.2005.

„Touha po poznání a překonání běžného. Kreativní přístup, intuice, zápal, nasazení a odříkání. To vždy bylo, je a bude hnací silou lidského poznávání.“
Citováno v příspěvku ČT 24 7.7.2012.

„Já si myslím, že málo gramotný národ si nemůže vědy vážit. Kdo sám není schopen inteligentního jednání a myšlení, není schopen ho ani ocenit.“
Tváře české vědy – rozhovor s Antonínem Holým 2003.

„Co se týče věcí, které jsou mi bližší, tzn. boj proti nakažlivým nemocem, tak si musíme uvědomit, že tam existuje onen nezanedbatelný interval patnácti let. Jinými slovy: kdybychom teď objevili nějaké nové látky, trvalo by patnáct let, než by byl hotov nový lék. Tzn. že já – kdybych byl profesionálem ve farmaceutickém výzkumu, bych musel nejen něco nového a účinného objevit, ale musel bych vědět, co budu potřebovat léčit ne dnes, ale za patnáct let. A to je velké rozhodování.“
Tváře české vědy – rozhovor s Antonínem Holým 2003.

„Na druhou stranu si ale uvědomte i to, že některé rozvojové země mají jaderný výzkum, nakupují zbraně. Když už mají na tohle, tak by snad mohly mít peníze i na léky pro své obyvatele, ne?“
Hospodářské noviny 14. 7. 2006.

„Toto je moment, který sleduji s velkým znepokojením, protože lidé jsou dnes na televizi a obecně na sdělovacích prostředcích velmi závislí. Snadno přijímají, co se jim řekne. Mám pocit, že nějaká odborná "cenzura" by nemohla škodit, protože říkat lidem takové nesmysly – často prostřednictvím pseudoodborníků – je škodlivé, nehledě na to, že to vyvolává paniku. Informace ano, ale prověřené a vyvážené. Paniku lze vyvolat nejen šířením poplašné zprávy o bance, ale i o epidemii. Když to pak uvádí na pravou míru odborník, lidé už mu nevěří. Jsou příliš líní na to, aby se pokusili o svůj vlastní názor. To je velké negativum, které v nás stále ještě přežívá.“
Tváře české vědy – rozhovor s Antonínem Holým 2003.

A. H. a jeho desatero dobrého vědce (ale i člověka) z přednášek pro své studenty:
NEPLÝTVEJ PROSTŘEDKY, na vědu je jich všude ve světě málo. „Vymetáním“ všech konferencí, ať už jsou na Novém Zélandě či v Patagonii, se nikdo nestane velkým vědcem, nejdříve obchodním cestujícím s vědou.

ZNALOSTI A ZKUŠENOSTI se získají systematickou prací, ne přelétáním mezi tématy na stážích po světě. Lépe je dobře znát užší obor, než mít jen povrchní znalosti o mnoha věcech. Nové metodice se obvykle naučíš za krátkou dobu.

DBEJ, ABY TVOJE PRÁCE MĚLA SMYSL – Důležité je co a proč, ne jak. Postav si racionální cíl, zvol si cestu k jeho dosažení, zatni zuby a drž!!!

VŠÍMEJ SI možných „praktických výstupů“ své práce, chraň jejich využití. Všímej si náhody, často o mnohém rozhoduje.

PRACUJ SYSTEMATICKY A EFEKTIVNĚ – Experimentální věda se dá dělat pouze rukama v laboratoři. Laboratorní čas je drahý. Neplýtvěj s ním. Ve vědě je vždy možné současně pracovat na více problémech, i když to úředníci třeba nechápou.

NEPARAZITUJ na nápadech jiných: je vysoce neetické „přivést si ze stáje novou problematiku“ bez souhlasu a vědomí hostitele.

NEVYMÝŠLEJ SI A NEŠVINDLUJ – Pečlivě vedený laboratorní deník je podmínkou solidní vědecké publikace. Ztracená kredibilita se těžko vrací.

RESPEKTUJ JINÉ VĚDY – Spolupracuješ-li s kolegy z jiných oblastí vědy, pouč se o základech jejich vědních disciplín natolik, abys s nimi mohl hovořit jejich jazykem. Bez účelné diskuze není opravdová spolupráce možná.

CTI SVÉ UČITELE, jednou jím sám budeš. Předávej své zkušenosti mladší generaci.

PIŠ A PUBLIKUJ – ale jen tehdy, máš-li opravdu co sdělit, ne jen k tomu, abys mohl vyplňovat kolonky v úředních dotaznících.

Oblíbené citáty jiných lidí:

„Medicínské bádání udělalo tak enormní pokrok, že už prakticky neexistuje žádný zdravý člověk.“ (A. Huxley)

„Skoro všichni lidé umírají na své léky, ne na své nemoci“ (Molière)

A. H. oblíbené rčení:

„Pokud vás kopou do zadku nezoufejte...., víte alespoň, že jste před nimi.“ {Panu profesorovi se dostalo uznání až na samém konci jeho vědecké kariéry – během prvních čtyřiceti let své vědecké činnosti byl označován za „seladona, který si snad myslí, že vymyslí nějaký nový lék“.

A. H. jiné oblíbené rčení:

„Peníze jsou vždy až na prvním místě.“ {Častá reakce na zdánlivě nepochopitelnou pohnutku, která řídí jednání lidí.}

„Někdo mi řekl, že tenofovir už zachránil 10 milionů životů. To je 5 milionů pro mě a 5 milionů pro Erica“ {Eric DeClecq – jeho laboratoř látky profesora Holého testovala proti téměř všem známým virům a kterého profesor Holý vždy považoval za rovnocenného spoluobjevitele všech

„jeho“ léků.“

Přednášky Bioorganické chemie – České Budějovice.

A. H. po seznámení s jedním konkrétním pacientem, kterému jeho lék zachránil život.

„Kdyby nic jiného, alespoň tomuhle člověku jsem pomohl.“ {Kdo z nás může říci to samé?}

Libuše Koutecká, Karel Pacner, Šárka Speváková: Příběhy české vědy (Academia) 2002.

„Žádný vědecký pracovník nemůže vypnout svůj mozek při odchodu ze zaměstnání, nemůže pracovat jen osm a půl hodiny denně pět dnů v týdnu. To je tak specifická činnost, že vás pohlcuje celého po celý život. Je to kus posedlosti, ale i velké dobrodružství pro každého, kdo ho tam hledá.“

Antonín Holý: Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik (Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci) 2004.

„Musíme stále počítat s opakovaným výskytem nových virových chorob i se vznikem mutantů rezistentních na dosavadní léčbu.“

Antonín Holý: Principy bioorganické chemie ve vývoji antivirotik a cytostatik (Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci) 2004.

„Vývoj nového léku trvá osm až deset let, a proto už dnes musíte vědět, co chcete za deset let léčit.“

Osobní lékař, 2011, 12-19.

„Vývoj léků je záležitost mezinárodní, protože svým dosahem se týká veškeré populace. V tomto případě není místo pro lokální patriotismus.“

Zdravotnické noviny 18, 9.5.

„Je to ale naše povinnost – každý mladý člověk musí jít na zkušenou do světa.“

Osobní lékař, 2011, 12-19.

„Jedině takový postup, který přináší celé společnosti pozitivní výsledky, má cenu. Toto je totiž právě krédo výzkumu a ne závody o prvenství.“

Zdravotnické noviny 18, 9.5.

„Nejlepší způsob, jak bojovat s AIDS, je nenakazit se!“ {časté rčení}.

„Dnes si za nákazu virem HIV může pouze každý sám.“

Osobní lékař, 2011, 12-19.

„Přesto znovu upozorňuji, že AIDS je dnes otázka spíše sociální, než terapeutická. Není do budoucna jiná cesta než změna chování celé populace.“

Zdravotnické noviny 18, 9.5.

„Byl jsem spokojen s prací v základním výzkumu, ale když se ukázalo, že může být i k něčemu užitečná, bylo by přece neodpovědné toho nevyužít.“

CAMPUS (časopis pro lékaře, farmaceuty a zdravotnický personál) 1996, roč. 1, 2-3 říjen-listopad.

„Věda nejvíce trpí společenským zneuznáním. Myslím si, že vědci už dávno dokázali, že jsou ochotni si utáhnout opasky více než kdokoliv jiný. Také se daleko méně ozývají než kdokoliv jiný.“

CAMPUS (časopis pro lékaře, farmaceuty a zdravotnický personál) 1996, roč. 1, 2-3 říjen-listopad.

„Společnost, která sama není vzdělaná, tak nemůže ani uznat vzdělání.“

Rozhovor pro BBC, 19. února 2003.

„Avšak lidé už přestávají mít zájem o vědu. Nemá jim co nabídnout. Ani finance, ani společenské uznání a už dokonce nenabízí takové dobrodružství jako dříve, protože okolní svět – virtuální nebo reálný – nabízí mnohem větší. A konečně ve vědě už není ani pocit svobody, který dříve přitahoval.“

CAMPUS (časopis pro lékaře, farmaceuty a zdravotnický personál) 1996, roč. 1, 2-3 říjen-listopad.

„Dnešní den je pro mě velice nepřijemný, protože jsem si musel vzít kravatu a sako.“

L. N. 14. 7. 2006.

„Náhoda hraje ve vědě určitě velkou roli. Ale musíte si ji umět všimnout.“

H. N. 14.-16. 7. 2006.

„Věda má smysl, když má výsledky a ty se dnes bez peněz neobejdou.“

L. N. 14. 7. 2006.

„K čemu mi to pomůže, když se o mně bude mluvit a psát? Jen mne to zdržuje od práce.“

Právo 2. 11. 2002.

„Manželku pořád ještě slova politiků vytáčeji. Říkám jí, nenič si zdraví.“

Právo 2. 11. 2002.

„Prostě jsem v životě pracoval, pracoval bych stejně a pracovat budu, dokud budu moci.“

Rozhovor pro BBC, 19. února 2003.

Odpověď na otázku: Co důležitého jste dokázal? „**Celý život soustavně pracovat.**“

L.N. 14. 7. 2006 {řekl člověk, který je autorem čtyř originálních léků, které jsou součástí 8 různých léčivých přípravků; člověk, který publikoval více než 600 vědeckých článků i v těch nejprestižnějších časopisech; jeden z nejcitovanějších českých vědců, který získal mnoho národních i mezinárodních vyznamenání a vědecký pracovník, který pomohl zachránit desítky milionů lidských životů}.